ศิลปากร

นิตยสารรายสองเดือน กรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ ปีที่ ๔๒ ฉบับที่ ๒ มี.ค. - เม.ย. ๒๕๔๒
THE SILPAKORN JOURNAL Vol. 42 No. 2 March -April 1999 ISSN 0125-0531

หอสมุดแห่งชาติ
- 3 ส.ค. 2544
กรมศิลปากร

สารบัญ
CONTENTS

	หน้า	
การจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๒ - สายไหม จบกลศึก	๔/4	The Celebrations on the Auspicious of His Majesty the King's 6th Cycle Birthday Anniversary 5th December 1999 - Saimai Jobkolsuk
การซ่อมบูรณะฉัตรประจำฐานชุกชีพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร - นัยนา แย้มสาขา	๘/8	The Restoration of Five-Tiered Parasols Placed on the Platform of the Emerald Buddha at Wat Phra Si Rattana Satsadaram. - Naiyana Yamsaka
เขื่อนกั้นน้ำโบราณในประเทศไทย - ว่าที่ร้อยตรี พิทยา ดำเด่นงาม	๑๘/18	Ancient Dams in Thailand - Sub Lt. Pittaya Darmden-ngarm
ศึกษาองค์ประกอบทางเคมีของยางรักใหญ่ - สมถวิล นิลวิไล/ศิริชัย หวังเจริญตระกูล	๔๖/46	The lacquer tree -Somtawin Nilvilai / Sirichai Wangcharoentrakul
สำริดจากแหล่งโบราณคดีบ้านดอนธงชัย - กัลญาณี กิจโชติประเสริฐ	๕๗/57	Bronze from Archeological Site at Ban Don Thongchai - Kunlayanee Kitchotprasert
จารึกปราสาทตาเมือนธม - ชะเอม แก้วคล้าย	๗๐/70	Inscription on Ancieat Stone Temple of Tamuenthom - Chaeam Kaewklai
ลิลิตจันทกินรคำหลวง เรื่องที่ห้า - ปริญญา สุวรรณรงค์	๙๓/93	The Fifth Royal Verse of Canda Kinna - Parinya Suwanarong
ประดนธรรม : วรรณกรรมธรรมะ - พิสิษฐ์ กอบบุญ/ศ.ดร.นิยะดา เหล่าสุนทร	๑๐๐/100	Pradontham - Pisit Kobbun/Niyada Laosunton
ไม้ฝาง - พรพรรณ ทองตัน	๑๐๘/108	Sappanwood - Phornphan Thongtan
ผลงานเพลง - อุดมศักดิ์ มณีวาส	๑๑๔/114	Thai Modern Song Composition by - Udomsak Maneevas
ศิลปิน...ศิลปากร ครูเบญจรงค์ ธนโกเศศ - พัฒนี พร้อมสมบัติ	๑๒๑/121	Artist profile : Bancharong Tanagosad - Patnee Promsombat
ถามมา-ตอบไป - สายไหม จบกลศึก	๑๒๗/127	Fine Arts : Question and Answer - Saimai Jobkolsuk

จารึกปราสาทตาเมือนธม

ชะเอม แก้วคล้าย

หอสมุดแห่งชาติ

ปราสาทตาเมือนธม เป็นปราสาทขนาดใหญ่ และเป็นประธานของปราสาทกลุ่มตาเมือน° “ตั้งอยู่บนแนวภูเขาพนมดงรัก เขตตำบลเมียน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งเป็นพรมแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศกัมพูชา ประกอบด้วยปรางค์ ๓ องค์ ปรางค์ประธานตั้งอยู่ตรงกลาง ส่วนปรางค์อีก ๒ องค์อยู่ด้านหลังทางซ้ายและขวาของปรางค์องค์ประธาน ปรางค์ทั้ง ๓ สร้างด้วยหินทราย หันหน้าไปทางทิศใต้

ทางทิศตะวันออกและทิศตะวันตกของปรางค์ มีวิหาร ๒ หลังสร้างด้วยศิลาแลง มีระเบียงคตสร้างด้วยหินทรายล้อมรอบ มีโคปุระทั้ง ๔ ด้าน โคปุระด้านใต้มีขนาดใหญ่และมีบันไดขึ้นจากเชิงเขา” เมื่อเจ้าหน้าที่หน่วยศิลปากรที่ ๖ ได้ทำการบูรณะปราสาทตาเมือนธม ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๓๗-๒๕๓๘ ได้พบศิลาจารึกหลายหลักด้วยกัน แต่ผู้อ่านแปลได้รับสำเนาจารึกในขณะนี้เพียง ๕ หลัก คือ

๑. จารึกปราสาทตาเมือนธม ๑ สร. ๑๓ ซึ่งผู้อ่านแปลได้รับเมื่อต้นเดือนพฤศจิกายน ๒๕๔๑ นี้เอง ศิลาจารึกหลักนี้ เป็น**อักษรปัลลวะ ภาษาสันสกฤต** มีอายุประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒ จึงเป็นปัญหาว่า ปราสาทตาเมือนธมได้ก่อสร้างมาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๑๒ หรือไม่ ในเมื่อจารึกอื่นๆ ที่พบมีอายุอยู่ในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๕-๑๖ เท่านั้น

° นายวิมาน วรรณคำ, หมายตาเมืองอีสานใต้ สำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม, เขตการศึกษา ๑๑, ๒๕๔๐, หน้า ๑๓๖.

แนวทางการวินิจฉัยเป็นไปได้ ๒ ลักษณะ คือ

๑. เป็นไปได้ว่า ปราสาทตาเมือนธม ได้สร้างมาก่อนแล้วตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๑๒ แต่ได้ชำรุดหักพังลง จึงได้ทำการสร้างขึ้นมาใหม่ในสถานที่เดิม เพราะทราบว่าแผ่นศิลาจารึกปราสาทตาเมือนธม ๑ ได้ขุดพบที่ฐานล่างของปราสาท ลักษณะของแผ่นจารึกถูกเจาะเป็นช่องสี่เหลี่ยม แสดงว่าแผ่นศิลาดังกล่าว มิใช่ชิ้นส่วนในการก่อสร้างปราสาทหลังใหม่ แต่ถูกเจาะเพื่อวางฐานของปราสาทหลังใหม่ ซึ่งสร้างบนพื้นที่ของปราสาทหลังเดิม

๒. เป็นไปได้ว่า ปราสาทตาเมือนธม ได้ก่อสร้างในพุทธศตวรรษที่ ๑๕-๑๖ ตามหลักฐานทางโบราณคดี แต่ได้ขนศิลาจากที่อื่นมาถมเป็นฐานรอง ศิลาที่เป็นฐานรองเหล่านั้น มีแผ่นศิลาจารึกปราสาทตาเมือนธม ๑ นี้อยู่ด้วย จึงทำให้เข้าใจว่า เป็นหลักฐานการสร้างปราสาทเมือนธม มาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๑๒

จากการวินิจฉัยทั้งสองแนวทาง ผู้อ่านแปลไม่สามารถชี้ชัดลงไปได้ว่า แนวทางใดน่าจะถูกต้องที่สุด แต่จะวิเคราะห์ข้อความจากจารึกอื่นๆ ประกอบ เพื่อหาแนวโน้มความเป็นไปได้ว่า แนวทางใดน่าจะถูกต้องที่สุด และขอให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงคือนักโบราณคดีเป็นผู้วินิจฉัยอีกทางหนึ่งด้วย

จารึกปราสาทตาเมือนธม ๑ สร. ๑๓

คำจารึก

๑. ศิว.....ติภิรฺทฺเทวการฺยฺยานิ การเยตฺ

๒. กฤต.....สายุชฺยํ ศิวมาปยาต

คำแปล

๑. พึงให้ทำงานเกี่ยวกับเทพ ด้วย..... พระศิวะ

๒. ท่านทั้งหลายพึงถึงพระศิวะ โดยความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับเทพเจ้า..... ตามกรรมที่กระทำแล้ว

จากคำแปลจารึกทำให้ทราบว่า เป็นข้อความที่เกี่ยวข้องกับผู้นับถือศาสนาพราหมณ์ไศวนิกาย บรรทัดแรก เป็นการแนะนำว่า พึงให้ผู้ใดผู้หนึ่งทำงานที่เกี่ยวข้องกับเทพ ด้วยความภักดีใน**พระศิวะ** บรรทัดที่ ๒ เป็นการแนะนำชนทั่วไป โดยใช้สรรพนามว่า ท่านทั้งหลาย พึงถึงพระศิวะ โดยความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับเทพเจ้า.....ตามกรรมที่ได้กระทำแล้ว

คำว่า สายุชฺยํ เป็นขั้นตอนหนึ่งของการได้รับผลกรรม ตามหลักปรัชญาธรรมของอุปนิษัท ซึ่งลัทธิไศวนิกายได้นำมายึดถือปฏิบัติคือ เมื่อทำกรรมใดลงไปแล้ว การจะให้ได้รับผลกรรมสมบูรณ์ต้องให้อาตมันไปอยู่ในภพหรือภูมิที่มีการให้รางวัล หรือ

ลงโทษ เช่น สวรรค์ นรก แต่ถ้าจะให้หลุดพ้นจากความผูกพันหรือความทุกข์ จะต้องผ่าน ๔ ขั้นตอนดังนี้

๑. **สาโลกยะ** ไปเกิดในสวรรค์ ซึ่งเป็นโลกเดียวกับเทพเจ้า หรือพระพรหม

๒. **สามีปยะ** มีความใกล้เคียงกับเทพเจ้า

๓. **สารูปยะ** มีความเหมาะสมที่จะเป็นอันเดียวกับเทพเจ้า

๔. **สายุชยะ** บรรลุความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับเทพเจ้า

ฉะนั้น ข้อความของจารึกหลักนี้ เป็นการแนะนำประชาชนให้เข้าถึงพระศิวะเมื่อสิ้นอายุขัยแล้ว อาตมันจะได้ไปเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับ**พระศิวะ** ในภาวะที่สิ้นทุกข์เป็นภาวะที่มีแต่บรมสุขตลอดไป เมื่อศิลาจารึกหลักนี้เป็นของผู้นับถือศาสนาพราหมณ์ลัทธิไศวนิกาย รูปอักษรจารึกมีอายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๒ นั่นหมายความว่า ศาสนาพราหมณ์ลัทธิไศวนิกาย ได้แพร่หลายเข้ามาสู่ดินแดนแห่งนี้แล้ว ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๑๒

๒. ศิลาจารึกปราสาทตาเมือนธม ๙ สร. ๒๐ ระบุศักราช ๘๐๐ ตรงกับ พ.ศ. ๑๔๒๑ อันเป็นรัชสมัยของ**พระเจ้าศรีอินทรวรมันที่ ๑** ซึ่งครองราชสมบัติระหว่าง พ.ศ.๑๔๒๐-๑๔๓๑ แต่ข้อความจารึกกล่าวถึง พระนามของ**พระเจ้าศรีชยวรมัน** ไม่มีตอนใดกล่าวถึงพระนามของ**พระเจ้าศรีอินทรวรมันที่ ๑** ฉะนั้น อาจจะเป็นจารึกของบุคคลอื่นผู้มีความภักดีต่อ**พระเจ้าศรีชัยวรมันที่ ๓** เพราะข้อความจารึกตอนต้นด้านที่ ๑ กล่าวถึงพระราชนามว่า **ศรีชยวรมัน** ส่วนด้านที่ ๒ กล่าวถึงพระนามว่า **พระกัมรเตงอัญ วิษณุโลก** อันเป็นพระนามภายหลังสวรรคตแล้วของ**พระเจ้าศรีชัยวรมันที่ ๓** แต่จารึกระบุศักราช พ.ศ. ๑๔๒๑ ฉะนั้น จารึกนี้ได้กระทำภายหลังจาก**พระเจ้าศรีชัยวรมันที่ ๓** สวรรคตแล้วเพียง ๑ ปี ส่วนจะเป็นจารึกของผู้ใด ข้อความจารึกมิได้กล่าวถึง

ถ้าพิจารณาถึงจุดประสงค์ของการสร้างศิลาจารึกหลักนี้ จะเห็นว่า เพื่อชี้แจงเรื่องที่ดินของโบราณสถานว่า **พระเจ้าศรีชัยวรมันที่ ๓** ได้ถวายวัตถุสิ่งของแก่พระศิวะ ส่วนศรีหฤษยัณวามะ ได้ถวายที่ดินแก่พระศิวะ ต่อจากที่มีอยู่เดิมคือ

ทิศบูรพา เป็นที่ดินภูเขาคิริเศวต

ทิศทักษิณ เป็นที่ดินแหล่งปลูกพืช

ทิศปัจฉิม เป็นแม่น้ำที่อุดมสมบูรณ์ไหลจากที่สูง

ทิศอาคเนย์ เป็นที่ดินของเมืองสมฤทธิปุระ

ทิศหรดี เป็นป่าสุรภี

ทิศพายัพ เป็นที่อาศัยของประชาชน

ทิศอิศาน เป็นที่อาศัยของช้างจำนวนมาก"

ทั้งหมดเป็นการบอกอาณาเขตของโบราณสถาน **สมัยพระเจ้าศรีชัยวรมันที่ ๓** ครั้น**พระเจ้าศรีชัยวรมันที่ ๓** สวรรคตแล้วอาณาเขตของโบราณสถานได้เปลี่ยนไปเพราะเสตงอัญ อาจารย์ทั้ง ๕ ได้ถวายที่ดินแก่พระศิวะอีก ดังนี้

"**ทิศบูรพา** เป็นสวนปลูกผัก
ทิศอิศาน เป็นจักรทะ
ทิศอุดร เป็นชลวิวาท
ทิศพายัพ เป็นโชนฆาม
ทิศปัจฉิม เป็นกรรเลก
ทิศหรดี เป็นป่าสุรภี
ทิศทักษิณ เป็นพระวินาย
ทิศอาคเนย์ เป็นเมืองสมฤทธิปุระ"

เมื่อเปรียบเทียบชื่อของอาณาเขตทั้งสองจะเห็นว่า บางส่วนตรงกัน บางส่วนต่างกันดังนี้

	สมัยพระเจ้าศรีชัยวรมันที่ ๓	หลังพระเจ้าศรีชัยวรมันที่ ๓
ทิศบูรพา	ภูเขาคิริเศวต	สวนผัก
ทิศทักษิณ	สวนผัก	พระวินาย
ทิศปัจฉิม	แม่น้ำ	กรรเลก
ทิศอาคเนย์	เมืองสมฤทธิปุระ	เมืองสมฤทธิปุระ
ทิศหรดี	ป่าสุรภี	ป่าสุรภี
ทิศพายัพ	ที่อาศัยของประชาชน	โชนฆาม
ทิศอิศาน	ป่าที่อาศัยของช้าง	จักรทะ

เราไม่ทราบความหมายที่แน่ชัดของคำ **พระวินาย กรรเลก** และ **จักรทะ** ว่าเป็นชื่อของอะไร **สมัยพระเจ้าศรีชยวรมันที่ ๓** ทิศบูรพาของโบราณสถาน เป็นภูเขา ภายหลังจากพระองค์สวรรคตแล้ว ได้กลายเป็นที่ปลูกผัก ซึ่งเป็นไปได้ในภาวะแห่งความเปลี่ยนแปลง

ทิศทักษิณ สมัยพระเจ้าศรีชยวรมันที่ ๓ เป็นสถานที่ปลูกพืช เมื่อพระองค์สวรรคตแล้ว จารึกเรียกสถานที่นี้ว่า **พระวินาย** น่าจะเปลี่ยนจุดกำหนดเสียใหม่ ตามที่อาจารย์ทั้ง ๕ ซื้อที่ดินถวาย โดยกำหนดเอาสิ่งสำคัญเป็นหลัก เพราะคำว่า วินาย แปลว่า **พระคเณศ, พระพุทธเจ้า, ครุฑ** ถ้าเป็นคุณศัพท์แปลว่า ผู้เคลื่อนย้าย แต่ในจารึกใช้คำว่า **พระวินาย** คือมีคำว่า **พระ** นำหน้า จึงน่าจะหมายถึงสิ่งที่เคารพนับถือ เมื่อเป็นอย่างนี้ แสดงว่า **ต้องมีพระคเณศ** ประดิษฐานอยู่ในทิศทักษิณของโบราณสถานปราสาทตาเมือนธมนี้ด้วย

ทิศปัจฉิม สมัยพระเจ้าศรีชยวรมันที่ ๓ อาณาเขตของโบราณสถานจารึกบอกว่าเป็นแม่น้ำ ภายหลังจากพระองค์สวรรคตจารึกเรียกที่นั้นว่า **กรรเลก** น่าจะเป็นชื่อของหมู่บ้านหรือสถานที่สำคัญบางอย่าง ซึ่งมีที่ดินต่อจากแม่น้ำที่อยู่ทางทิศปัจฉิมของโบราณสถานดังกล่าว

ทิศพายัพ สมัยพระเจ้าศรีชยวรมันที่ ๓ จารึกบอกว่า เป็นที่อยู่ของประชาชน แต่ภายหลังการสวรรคตของพระองค์ จารึกเรียกพื้นที่บริเวณทิศพายัพของโบราณสถานว่าโชนฆาม (ถ่ายถอดตามรูปอักษร) ความหมายน่าจะเป็น **ชนคาม** แปลว่า บ้านของประชาชน ซึ่งตรงกับความหมายเดิมคือที่อยู่ของประชาชน

ทิศอิศาน สมัยพระเจ้าศรีชยวรมันที่ ๓ จารึกบอกว่า ป่าเป็นที่อาศัยของช้าง แต่ภายหลังจากพระองค์สวรรคตแล้ว จารึกบอกว่า เป็น**จักรทะ** คำว่า **จักรทะ** น่าจะตรงกับคำว่า จักกรทะ ซึ่งหนังสือพระบาฬีลิปิกรม ให้คำแปลว่า **หมูป่า** ฉะนั้น ทิศอิศานของโบราณสถานจึงยังเป็นป่าอันเป็นที่อาศัยของช้างและหมูป่า

จากการเปรียบเทียบอาณาเขตของโบราณสถานปราสาทตาเมือนธม สมัยพระเจ้าศรีชยวรมันที่ ๓ กับสมัยที่พระองค์สวรรคตแล้ว จะเห็นว่ามีอาณาเขตเปลี่ยนแปลงไปเพียงเล็กน้อยเท่านั้น เราพบ**จารึกปราสาทตาเมือนธม ๙** ที่ปรางค์ประธานปราสาทตาเมือนธม ข้อความจารึกกล่าวถึง**พระเจ้าศรีชัยวรมันที่ ๓** ซึ่งครองราชสมบัติระหว่าง พ.ศ. ๑๓๙๖-๑๔๒๐ ฉะนั้น จะเป็นหลักฐานสำคัญว่า **ปราสาทตาเมือนธม** ได้มีมาก่อนสมัยพระเจ้าศรีชยวรมันที่ ๓ แล้ว จึงน่าจะสอดคล้องกับหลักฐานทางรูปอักษรจารึกปราสาทตาเมือนธม ๑ ซึ่งมีอายุอยู่ในพุทธศตวรรษที่ ๑๒ นั่นหมายถึงว่า ปราสาทตาเมือนธม **ได้สร้างมาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๑๒** ตามแนวทางการวินิจฉัยในเบื้องต้น

๓. ศิลาจารึกปราสาทตาเมือนธมที่มีอายุเก่ารองลงมาคือจารึกปราสาทตาเมือนธม ๔ สร. ๑๕ ระบุมหาศักราช ๙๓๕ ตรงกับ พ.ศ. ๑๕๕๖ อันเป็นรัชสมัยของ**พระเจ้าสูรยวรมันที่ ๑** ข้อความจารึกบอกว่า

"มหาศักราช ๙๓๕ แรม ๔ ค่ำ เดือน ๕ วันพฤหัสบดี มีพระกรุณาบรมบพิตรแก่**กัมเสตงอัญ ราเชนทรวรมัน** แจ้งพระบรมราชโองการ แก่โขลญพลแห่งสตุกวุหะ ซึ่งมีนามว่า **โลญศิขาศิวะ** ผู้ประเสริฐ ให้ไปทำหลักเขต (ที่ดิน) ของพระกัมรเตงชะคัตศิวบาท ในทิศตะวันตก ซึ่ง**ธรรมคุรุ ชนกชนนี ร่วมกับมรตาญ ศรีนฤเปนทรวัลลภะ** ได้ถวายเป็นราชธรรม แก่**กัมรเตง กัมตวนอัญ ศรีสูรยวรมเทวะ**"

ข้อความจารึกค่อนข้างจะสับสน ระบุศักราชสมัย**พระเจ้าสูรยวรมันที่ ๑** แต่กล่าวถึง**กัมเสตงอัญ ราเชนทรวรมัน**ว่า มีรับสั่งให้**โลญศิขาศิวะ** ไปทำหลักเขตที่ดินของพระกัมรเตงชะคัตศิวบาท ในด้านตะวันตก จึงมีปัญหาว่า กัมเสตงอัญราเชนทรวรมัน

เป็นคนเดียวกันกับ**พระเจ้าราเชนทรวรมันที่ ๒** หรือไม่ ถ้าเป็นพระเจ้าราเชนทรวรมันที่ ๒ ทำไมจึงมาอยู่สมัยเดียวกันกับ**พระเจ้าสูรยวรมันที่ ๑** และน่าจะใช้คำว่า พระบาทกัมรเตงอัญ หรือพระกัมรเตง อัญ นำหน้านาม**พระเจ้าราเชนทรวรมันที่ ๒** แต่ในจารึกใช้คำว่า กัมเสตงอัญ ซึ่งเป็นตำแหน่งที่ต่ำกว่า, **พระเจ้าราเชนทรวรมันที่ ๒** ครองราชสมบัติระหว่าง พ.ศ. ๑๔๘๗-๑๕๑๑ ต่อมาเป็นสมัยของ**พระเจ้าชัยวรมันที่ ๕** ครองราชสมบัติระหว่าง พ.ศ. ๑๕๑๑-๑๕๔๔ ถัดจากนั้นเป็นสมัยของ**พระเจ้าอุทยาทิตยวรมันที่ ๑** ครองราชสมบัติระหว่าง พ.ศ. ๑๕๔๔-๑๕๔๕ จึงถึงสมัยของ**พระเจ้าสูรยวรมันที่ ๑** ซึ่งครองราชสมบัติระหว่าง พ.ศ. ๑๕๔๕-๑๕๙๓ เป็นระยะเวลาที่ห่างกันพอสมควร

จารึกระบุ พ.ศ. ๑๕๕๖ แรม ๔ ค่ำ เดือน ๕ วันพฤหัสบดี มีพระกรุณาพระบรมบพิตรแก่**กัมเสตงอัญราเชนทรวรมัน** ฉะนั้น กัมเสตงอัญราเชนทรวรมัน น่าจะเป็นเจ้าเมืองหนึ่งในสมัยของ**พระเจ้าสูรยวรมันที่ ๑** เพราะข้อความต่อมาที่ว่า “ธรรมคุรุ ชนก ชนนี ร่วมกับศรีนฤเปนทรวัลลภะ ได้ถวายเป็นราชธรรม แก่พระกัมรเตง กำตวน อัญ**ศรีสูรยวรมเทวะ**” หมายความว่า ธรรมคุรุ ชนก ชนนี ร่วมกับศรีนฤเปนทรวัลลภะถวายที่ดินแก่**พระเจ้าศรีสูรยวรมเทวะ** จารึกไม่ได้บอกว่า ชนก ชนนีของใคร ชื่ออะไร แต่ที่แสดงให้เห็นชัดเจนคือ บุคคลเหล่านั้นมีชีวิตอยู่ในสมัย**พระเจ้าศรีสูรยวรมันที่ ๑** ฉะนั้น **กัมเสตงอัญ ราเชนทรวรมัน** ก็ต้องเป็นเจ้าเมืองหนึ่งในสมัย**พระเจ้าศรีสูรยวรมันที่ ๑**

ข้อความว่า *“มรตาญโขลญ ศรีอีศานวรมัน มรตาญโขลญศรีราเชนทรบัณฑิต มรตาญโชลญ ศรีกษิตตินโทรปกัลปะ และโขลญพลจันหุรกรษาส ร่วมกันมอบหมายให้มรตาญโขลญศรีกษินตินโทรปกัลปะ ไปทำหลักเขต ที่พระกัมรเตงชะคัต ศิวบาทอีกครั้ง ตามพระกรุณาบรมบพิตร ที่มีแก่โขลญพลแห่งสตุกโวละ นามว่า โลญศิขาศิวะ”* คำว่า **ศรีอีศานวรมัน** ตรงกับพระนามของ**พระเจ้าศรีอีศานวรมันที่ ๒** แต่ในจารึกนี้บอกตำแหน่งอย่างชัดเจนว่า “**มรตาญโขลญศรีอีศานวรมัน**” หมายถึงเป็นข้าราชการผู้ใหญ่ ในสมัยของ**พระเจ้าสูรยวรมันที่ ๑** ฉะนั้น คงไม่ใช่พระเจ้าศรีอีศานวรมันที่ ๒ ที่ครองราชสมบัติระหว่าง พ.ศ.๑๔๖๕-๑๔๗๑ ข้าราชการผู้ใหญ่เหล่านี้ มอบหมายให้มรตาญโขลญกษิตตินโทรปกัลปะไปทำหลักเขตที่พระกัมรเตงชะคัตศิวบาทใหม่อีกครั้ง

คำว่า มรตาญโขลญ **กษิตตินโทรปกัลปะ** ในบรรทัดที่ ๘ จะสังเกตเห็นว่าจารึกเป็น กฺษิตฺตินฺ...ใช้อักษร ต. สะกด แต่บรรทัด

ที่ ๙ จารึกเป็น กฺษินฺติน...ใช้อักษร น สะกด น่าจะเกิดจากความผิดพลาดของการจารึกรูปอักษร เพราะเป็นชื่อของบุคคลเดียวกัน

ข้อความต่อไปของจารึกกล่าวว่า “รับสั่งให้ คนชรา เขาสัตว์ โภคะ ตุ่ม กระโถน และเด็ก ซึ่งมีอยู่เดิมให้ข้าพเจ้า เป็นผู้ดูแล อย่าให้คนไทยดูแล” จารึกใช้คำว่า **“อายตฺว ขณุ”** แปลว่า ให้ขึ้นต่อข้าพเจ้า แต่จารึกไม่ได้บอกว่า คำว่า **“ข้าพเจ้า”** ซึ่งเป็นผู้ทำจารึกนั้นคือใคร ตอนท้ายของจารึก กล่าวว่า โขลญพลสวตได้สร้าง**โฆษกระลาราม** นี้ให้แก่บุตรชื่อ **ศิขาศิวะ** โดยให้ข้าทาสเป็นผู้ทำหน้าที่ดูแล ฉะนั้น คำว่าข้าพเจ้า ในจารึกน่าจะหมายถึง**โขลญพลสวต** บรรทัดสุดท้ายของจารึกได้ศาปแช่งว่า ผู้ขาดคุณธรรม จงไปเกิดในนรกทั้ง ๓๒ ตราบเท่าที่พระจันทร์และพระอาทิตย์ยังมีอยู่

ข้อความข้างต้นของศิลาจารึกกล่าวว่า “มีพระกรุณาพระบรมบพิตร แก่กัมเสตง **ศรีราเชนทรวรมัน** ให้แจ้งพระบรมราชโองการแก่โขลญพลแห่งสตุกวุหะ นามว่าโลญศิขาศิวะ” แต่ด้านที่ ๒ ตอนท้ายของจารึกกล่าวว่า “โขลญพลสวตได้สร้าง**โฆษกระลารามนี้** ให้แก่บุตรชื่อ**โลญศิขาศิวะ”** ฉะนั้น โลญศิขาศิวะ ผู้เป็นบุตรของโขลญพลสวตนี้เอง ที่เป็นโขลญพลแห่งสตุกวุหะ ซึ่งเป็นผู้รับพระบรมราชโองการจากกัมเสตงราเชนทรวรมัน

คำว่า **“กปิ มานฺ นา อายาตฺว ต ไทยฺ”** แปลว่าอย่าให้ขึ้นต่อคนไทย หรือ**อย่าให้ขึ้นต่อบุคคลอื่น** คำว่า **ไทยฺ** แปลว่า **คนไทย** คำว่า **ไท** แปลว่า **คนอื่น** หรือคนต่างชาติ ฉะนั้นในจารึกนี้ไม่มีข้อความอย่างอื่นประกอบที่จะบ่งบอกถึงคนไทย แต่จารึกปราสาทเขาพระวิหาร ๔ บรรทัดที่ ๖๑-๖๗ ด้านที่ ๒ ของ**พระเจ้าศรีสูรยวรมันที่ ๑** กล่าวว่า “กัมรเตง กำตวน อัญ ทรงมอบเทวสถานให้คนผิวดำดูแลสืบไป แต่ไม่มอบให้แก่คนผิวดำที่เป็นกบฏมาทุกรัชกาล จนกระทั่ง**กัมเสตงิ ชาวไทยดำ** ที่พระกัมรเตงกำตวนอัญ พิจารณาส่งไปฝึกอบรม แล้วส่งไปตรวจสอบคนผิวดำด้วยกัน ทั้งที่อยู่ในอาศรมและย้ายถิ่นไปที่อื่น เมื่อกัมเสตงิได้นำญาติผิวดำพร้อมทั้งอาวุธ เข้ามาสวามิภักดิ์และได้กราบทูลเรื่องราวของญาติอีกกลุ่มหนึ่ง ที่ดูแลเทวสถานอยู่ พระองค์ทรงรับสั่งให้ชนเหล่านั้นสบายใจ และแนะนำให้สวดมนต์ภาวนา เมื่อชนเหล่านั้นสร้างอาศรม พระองค์จึงไม่ขัดข้อง” จารึกปราสาทเขาพระวิหาร ๔ ระบุศักราช พ.ศ. ๑๕๘๑ ส่วนจารึกปราสาทตาเมือนธม ๔ ระบุศักราช พ.ศ. ๑๕๕๖ เป็นไปได้ที่**พระเจ้าศรีสูรยวรมันที่ ๑** ยังไม่โปรดปรานกัมเสตงิ ผู้เป็นชาวไทยดำ ชาวไทยดำยังเป็นกบฏต่อรัชกาลของ

พระองค์อยู่ จึงไม่มอบวัตถุสิ่งของให้คนไทยดูแล อีกอย่างหนึ่ง ปราสาทตาเมือนธม ตั้งอยู่ที่อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งอยู่ในเทือกเขาเดียวกันกับปราสาทเขาพระวิหาร คือเทือกเขาพนมดงรัก อันเป็นที่ตั้งถิ่นฐานของชาวไทยดำ ฉะนั้น คำว่า **"ไทย"** ในจารึกปราสาทตาเมือนธมนี้ จะแปลว่าคนไทยก็น่าจะสมเหตุสมผล

ข้อความจารึกที่ว่า "ครั้นพระราชาเสด็จสู่บรมวีรโลก ตามกาลเวลา โขลญพลสวต ชื่อภัทรวยาหิ กับเตทมาทวิธี และมรตาญศรีนฤเปนทรวัลลภะ ร่วมกันซื้อที่ดินป่าสตุกโวฺละ ถวายแก่บาทมูลกัมรเตงชะคัต" จารึกได้กล่าวถึงความเป็นมาในอดีตว่า เมื่อ **พระเจ้าชัยวรมันที่ ๕** (บรมวีรโลก) สวรรคตแล้ว โขลญพลสวตชื่อภัทรวยาหิและมรตาญศรีนฤเปนทรวัลลภะ ได้ร่วมกันซื้อที่ดินป่าสตุกโวฺละ ถวายแก่พระกัมรเตงชะคัตอีก น่าจะหมายพระกัมรเตงชะคัต ที่ประดิษฐานอยู่ภายในปราสาทตาเมือนธมดังกล่าว

ส่วนโขลญพลชื่อศรีธนัญไจย โขลญพลชื่อโลญหิยาโลญ พรหมา โลญ เศรษฐะโลญจำปา โลญปิต และบุคคลในกลุ่มที่เดือดร้อน ร่วมกันซื้อที่ดินอันเป็นป่าที่เหลืออยู่จนบรรจบกับที่ดินเดิม ซึ่งได้ซื้อไว้ก่อนแล้ว ทำให้ที่ดินของพระกัมรเตงชะคัตขยายเป็นดังนี้

ทิศบูรพา ถึงตระพังสรวาน

ทิศทักษิณ ถึงอัจเตกะ

ทิศปัจฉิม ถึงหมู่บ้าน

ทิศอุดร ถึงเรือนคลัง

ต่อจากนั้นจารึกจะกล่าวถึงวัตถุสิ่งของที่ประชาชนซื้อถวายแก่พระกัมรเตงชะคัต

คำว่า **โฆยกระลาราม** น่าจะเป็นชื่อของสถานที่ หรือเป็นชื่ออาคารหลังหนึ่งของปราสาทตาเมือนธม คำว่า กระลาราม แปลว่า ห้องสำหรับเต้นรำ ฉะนั้น คำว่า โฆยกระลาราม น่าจะหมายถึงห้องสำหรับประกอบพิธีการบันเทิง ซึ่งโขลญพลสวตได้สร้างให้บุตรโลญศิขาศิวะดังกล่าว

๔. ศิลาจารึกที่มีอายุรองลงมาคือ จารึกปราสาทตาเมือนธม ๕ ได้พบที่ปราสาทตาเมือนธม ระบุมหาศักราช ๙๔๒ ตรงกับ พ.ศ. ๑๕๖๓ อันเป็นรัชสมัยของ**พระเจ้าศรีสูรยวรมันที่ ๑** (พ.ศ. ๑๕๔๕-๑๕๙๓) แต่จารึกกล่าวถึง พระบรมบพิตร **กัมเสตงศรีชยสิงสวรมัน** มีพระอาลักษณ์ไปถึง **กัมเสตง สภาบดี** ซึ่งเป็นข้าราชการชั้นตรีให้ติดตามรับใช้**พระสภากับพระหรปาล** ไปปักหลักเขตที่ดิน**เมืองสิทธิปุระ** ซึ่งพระราชทานเป็นของกำนัลแก่**เตงตวนปิตถะเว** ผู้ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่ง กัมรเตงอัญ ชั้นตรี และให้คณะที่ไปด้วยกันสาธยายอธิบายพระธรรมศาสตร์ แก่โขลญสวายทั้งปวง

ฟันด้วย คงหมายถึงการอธิบายข้อความในพระอาลักษณ์ ให้ข้าราชการทั้งปวงได้เข้าใจ

อีกตอนหนึ่งของข้อความคือ ให้ผู้ที่ไปปักหลักเขต เอาใจใส่งานของกัมเสตง **ศรีราเชนทราทิตยะ** และให้ประสานงานกับโขลญผู้ตรวจราชการ ต่อจากนั้น จารึกชำรุด จึงไม่สามารถทราบอาณาเขตหลักที่ปักแล้ว บรรทัดที่ ๑๔ ปรากฏเพียงทิศตะวันออกถึงทิศตะวันตก วัตถุหรือสถานที่กำหนด หลักจารึกชำรุดหายไป ต่อจากนั้นเป็นวัตถุสิ่งของ และข้าทาส ที่ถวายแก่พระกัมรเตง ชะคัต คงหมายถึงเทวรูป ในเทวสถาน

สิ่งที่น่าสังเกตในจารึกด้านที่ ๑ คือ พระบรมบพิตร **กัมเสตง ศรีชยสิงสวรมัน** อักษรจารึกชัดเจน อ่านเป็น ศรีชยสิงสวรมัน ถ้าไม่มีการเขียนผิดในจารึก ก็นับว่า เป็นนามของพระราชาอีกองค์หนึ่ง ที่ยังไม่เคยปรากฏในจารึกใดๆ มาก่อน ได้ทำการตรวจสอบจารึกต่างๆ ที่พบในกัมพูชา ลาว และประเทศไทย มีแต่นามว่า **ศรีชยสิงหวรมัน** ฉะนั้น ความผิดพลาด น่าจะเกิดจากการเขียน หรือการอ่านจารึกมากกว่า

บรรทัดที่ ๑๐ นามว่า กัมเสตง ศรีราเชนทราทิตยะ มีปรากฏในจารึก prasat nak buos K. ๓๔๔ และจารึก prasat thnal chuk k. ๓๕๐ ของพระเจ้าศรีราเชนทรวรมัน แต่คำนำหน้านาม เป็นมรตาญ คือมรตาญศรีราเชนทราทิตยะซึ่งต่างจากจารึกนี้ ที่มีคำนำหน้าเป็น **กัมรเตง** ส่วนตำแหน่ง มรตาญ **ศฺรีราเชนฺทฺราทิตฺย** ปรากฏในสมัยของ**พระเจ้าศรีราเชนทรวรมันที่ ๒** พ.ศ. ๑๔๘๗-๑๕๑๑ ก่อนสมัย**พระเจ้าศรีสูรยวรมันที่ ๑** เพียง ๓๔ ปี ฉะนั้น จึงน่าจะเป็นไปได้ที่ มรตาญ ศรีราเชนทราทิตยะ กับ กัมรเตง ศรีราเชนทราทิตยะ เป็นบุคคลเดียวกัน แต่ได้รับตำแหน่งชั้นสูงขึ้น จึงใช้คำนำหน้าชื่อที่ต่างกัน

ข้อความจารึกด้านที่ ๒ เป็นข้อความของผู้เขียนจารึกใช้นามว่า ข้าพเจ้าผู้ชื่อว่า **เตง ปิตถะเว** ได้มอบกัมรเตงชะคัตศิวบาทให้อยู่ในการดูแลของ เตง ตวนหวร นอกจากนั้น **เตง ปิตถะเว** ยังมอบข้าทาสและวัตถุสิ่งของให้ด้วย แต่ไม่ให้แก่ข้าทาสที่อยู่อาศัยมาก่อน ทั้งยังสาปแช่งให้พวกเขาตกนรก เพราะพวกเขายุยงข้าทาสด้วยกันให้กระด้างกระเดื่องต่อลูกหลานของ **เตง ปิตถะเว**

บรรทัดที่ ๑๔-๑๙ เป็นภาษาสันสกฤต กล่าวถึง **พระเจ้าศรีสูรยวรมันที่ ๑** ว่าพระองค์ได้ประทานเงินทองบรรจุ (ศฺราม=มณฺฑป โรงที่เก็บของ) ไว้ที่ฐานอันมั่นคงของพระศิวะ ทั้งยังได้สาปแช่ง ผู้ทำลายฐานนี้ให้ตก

นรก สิ้นกาลมหาโกฏิ

ข้อน่าสังเกตในด้านที่ ๒ คือ เตง ตฺวน หฺวร และตฺวน เจา คำว่า ตฺวน ตามศัพท์ภาษาเขมร แปลว่า ย่า ยาย แต่ ตฺวน เจา หมายถึง ตวนผู้เป็นหลานฉะนั้น คำว่า ตฺวน ในที่นี้ น่าจะเป็นคำหน้าชื่อ หรือตำแหน่งที่มีใช้ในสมัย**พระเจ้าศรีสูรยวรมันที่ ๑** ซึ่งหมายถึงตวน ผู้เป็นหลานของ เตง ปิตถะเว

อีกอย่างหนึ่ง **พระเจ้าศรีสูรยวรมันที่ ๑** เป็นผู้นับถือพุทธศาสนามหายาน แต่ทรงอุปถัมภ์บำรุงลัทธิศาสนาอื่นๆ ด้วย จึงไม่เป็นการแปลกที่พระองค์ ทรงบรรจุเงินทองไว้ที่ฐานพระศิวะ ที่น่าคิดก็คือ จารึกระบุศักราชสมัย**พระเจ้าศรีสูรยวรมันที่ ๑** แต่จารึกกล่าวถึงพระบรมบพิตร **ศรีชยสิงสวรมัน** มีพระอาลักษณ์ ไปถึง**พระสภาบดี**ให้ไปปักหลักเขตที่ดินแก่เตงตวนปิตถะเว ดูเหมือนพระบรมบพิตร **ศรีชยสิงสวรมัน** เป็นพระราชาผู้ครองเมืองหนึ่งอันเป็นเมืองขึ้นของ**พระเจ้าศรีสูรยวรมันที่ ๑** พระเจ้าศรีชยสิงหวรมัน ครองเมืองจำปา ถ้า**พระเจ้าศรีชยสิงสวรมัน** ในจารึกนี้ เป็นองค์เดียวกันกับ**พระเจ้าศรีชยสิงหวรมัน** แสดงว่าพระองค์เป็นเจ้าเมืองจำปา อันเป็นเมืองขึ้นของพระเจ้าศรีสูรยวรมันที่ ๑ หมายความว่า เตง ตวน ปิตถะเว เป็นข้าราชการหรือญาติที่ใกล้ชิดของพระเจ้าศรีสูรยวรมันที่ ๑ ซึ่งมีคำว่าตวน นำหน้า จึงได้รับการช่วยเหลือสงเคราะห์ที่ดินที่เมืองสิทธิปุระดังกล่าว

ด้านที่ ๓ เป็นภาษาสันสกฤต จารึกชำรุด จึงจับใจความได้ว่า บุตรของนางพร้อมด้วย ภรรยาของเขา พึงหมั่นรักษาฐานนั้นให้มั่นคงต่อไปอีกดูเหมือนจะเป็นคำสั่งมอบหมายให้ผู้รับมรดก ทั้งบุตรและภรรยาของเขา ให้ช่วยกันดูแลรักษาฐานพระศิวะ ซึ่งเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์และมีคุณค่าเพราะมีทรัพย์เงินทองบรรจุอยู่ในฐานนั้นด้วย

๕. ศิลาจารึกปราสาทตาเมือนธม ๓

สร. ๑๐ ข้อความจารึกไม่สมบูรณ์ เพราะรูปอักษรชำรุด จับใจความในด้านที่ ๒ ว่า “โขลญพล รุงจาง โขลญพลคะมาล กับพระบาทกัมรเตงศิวโลก ถวายวัตถุสิ่งของข้าทาสแก่...ที่ลิจลาจ” ตอนสุดท้ายของจารึกเป็นการให้พรแก่ผู้บำรุงโบราณสถานให้เจริญว่า “จงไปเสวยสุขในสวรรค์” และสาปแช่งผู้ทำลายโบราณสถานว่า **“ให้ไปเสวยทุกข์ในนรก ตราบเท่าที่พระพรหมมี ๔ หน้า พระวิษณุมี ๔ แขน และพระศิวะมี ๓ ตา”** ลักษณะการให้พรและสาปแช่งอย่างนี้ มีปรากฏในจารึกหลักอื่นๆ ของ**พระเจ้าศรีสูรยวรมันที่ ๑** อีกมาก ฉะนั้นจึงคิดว่า ศิลาจารึกหลักนี้ น่าจะเป็นของ

พระเจ้าศรีสูรยวรมันที่ ๑ แต่จารึกกล่าวถึงพระบาทกัมรเตง ศิวโลกคือพระเจ้าศรีราเชนทรวรมันที่ ๒ ได้ถวายวัตถุสิ่งของแก่...ที่ลิจลาจ

บรรทัดที่ ๗ บอกว่า **"พระจรณามวุชะ (พระศิวะหรือพระพรหม) อยู่ที่ปราสาทประธานนี้"** ฉะนั้น พระเจ้าศรีราเชนทรวรมันที่ ๒ คงถวายวัตถุสิ่งของแก่พระศิวะหรือพระพรหม ที่ประดิษฐานอยู่ในปราสาทประธานนั้นเอง ปราสาทหลังนี้ตั้งอยู่ที่ลิจลาจ เราพบศิลาจารึกที่ปราสาทตาเมือนธม ฉะนั้น ปราสาทประธาน น่าจะหมายถึงปราสาทตาเมือนธม และสถานที่ตั้งของปราสาทตาเมือนธม ในสมัยพระเจ้าศรีราเชนทรวรมันที่ ๒ เรียกว่า ลิจลาจ แสดงว่า สมัย**พระเจ้าศรีราเชนทรวรมันที่ ๒** (พ.ศ. ๑๔๘๗-๑๕๑๑) ปราสาทตาเมือนธมได้มีแล้ว น่าจะรองรับกับเหตุผลที่ว่าปราสาทตาเมือนธมได้สร้างมาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๑๒ แต่ได้ชำรุดทรุดโทรมลง จึงได้มีการก่อสร้างขึ้นใหม่ในพุทธศตวรรษที่ ๑๕-๑๖ เป็นต้นมา

คำจารึกปราสาทเมือนธม ๙ สร.๒๐

ด้านที่ ๑

๑ ตฺรยมูต.....สตฺยุ .....ทฺร.....นค.....ใก.....

๒ ราชศฺรีชยวรฺมฺเมษา ศิวปาเท.....

๓ สวิโท วิธิวตฺ สทา มารฺคฺคไตว ชยายุศมฺ

๔ ปาตาศาลำ ศรฺเวศฺจิตรำ .....นุกฺไทก ตฺริศู.....

๕ ศฺรีหฤษฺยณฺวาม ศฺรีมา นฺปฺรตฺยโยวิมโย.....

๖ .....ท ตำณคสฺโยคา จฺฉิวปาเท ทโท มหิมฺ

๗ ปูรฺวฺเว ภูทา คิริเศฺวต ทกฺษิเณ ตุ วิสายเก

๘ ปศฺจิเม ตีรฺยฺยโปนทฺยะ ปฺรปาตศฺโจทาเรนหิ

๙ สมฤทฺธิปุร ภูมฺยคฺเน ในฤตฺยำ สุรภิสฺตถา

๑๐ วายวฺยามามาสนาทฺยะ อิศานฺยำ คหุราคไชะ

๑๑ ๘๐๐ ศก นุ เสฺตงฺ อญฺ อาจารฺยฺย ปฺราม ปงฺคำ เถฺปงฺ ชฺวนฺ

๑๒ มนฺ คิ ภูมิ วฺระ กำเสฺตงฺ อญฺ ศิวปาเท ปศฺจิม ติ อฺนกฺ เชงฺ

NATIONAL LIBRARY

๑๓ .....ต ทฺว ปฺร.....ย มานฺ

๑๔ .....ศฺรีสตฺย

๑๕-๑๙ ชำรุด

๒๐ .....กมฺรเตงฺ อญฺ.....

๒๑ .....ติ ภูมิ ภาเค.....มนฺ.....

ด้านที่ ๒

๑ อญฺ วิษณุโลก โอยฺปิ โอยฺวิงฺ นุ ขฺนร สฺรุกฺ สงฺกานฺต

๒ คิ กนฺตาล ภูมิ วฺระ กมฺรเตงฺ อญฺโตยฺ ปูรฺวฺว โนงฺ เลงฺ

๓ .....น โส โตยฺ อิศาน ปฺรสป จกฺรฺเทะ โตยฺ อุตฺตร ลฺวะ

๔ วิวาท โตยฺ วายวฺย ลฺวะ โชฺนฆาม โตยฺ ปศฺจิม ลฺวะ ต

๕ กรฺลฺเลก โตยฺ ในฤติย ลฺวะ สุรภิย โตยฺ ทกฺษฺณ

๖ ลฺวะ วฺระ วินาย โตยฺ อคฺเนยฺ สมฤทฺธิปุร //

คำแปล

ด้านที่ ๑

๑ .....พระราชาศรีชยวรมันพระองค์นี้.....ที่ศิวบาท.....

๒ พระองค์ รู้แนวทางที่เป็นระเบียบการปกครอง ที่เป็นอำนาจแห่งชัยชนะ จงรักษาศาลา อันวิจิตรของพระศิวะ.....

๓ ศรีหฤษยัณวาม ผู้มีเมตตา ได้หันมาศรัทธา.....จึงถวายที่ดิน แก่ศิวบาท จากที่กำหนดไว้ คือ

๔ ในทิศบูรพา เป็นที่ดินภูเขาคิริเศวต ทิศทักษิณ เป็นที่ดินปลูกพืช ทิศปัจฉิม มีแม่น้ำที่อุดมสมบูรณ์ ไหลจากที่สูง

๕ ทิศอาคเนย์ เป็นที่ดินของเมืองสมฤทธิปุระ ทิศหรดี เป็นป่าสุรภี ทิศพายัพ เป็นที่อาศัยของประชาชนมีลุงเป็นต้น ทิศอิศาน มีช้างจำนวนมาก

๑๑-๑๒ เมื่อมหาศักราช ๘๐๐ เสตงอัญอาจารย์ทั้งห้า กราบบังคมถวายที่ดินแก่พระกัมเสตงอัญศิวบาท ซึ่งประชาชนที่เชิง.....ศรีสัตยะ.....ในภูมิภาค

ด้านที่ ๒

๑ พระกัมรเตงอัญ วิษณุโลก ได้มอบการจัดหมู่บ้านสังกานตะ

๒ อันเป็นพื้นที่กันดาล แก่พระกัมรเตงอัญดังนี้ ทิศบูรพา ถึงที่ปลูกผัก

๓ ทิศอิศาน ถึงจักรทะ ทิศอุดร ถึงชลวิวาท

๔ ทิศพายัพย์ ถึงโชนฆาม ทิศปัศจิม ถึงกรรเลก

๕ ทิศหรดี ถึงป่าสุรภี ทิศทักษิณ

๖ ถึงพระวินาย ทิศอาคเนย์ถึงสมฤทธิปุระ //

คำจารึกปราสาทตาเมือนธม ๔ สร.๑๕

ด้านที่ ๑

๑ ๙๓๕ ศกฺก จตุรฺถี โรจฺ ไจตฺร วฺรหสฺปติวาร นุ

๒ นุ มานฺ วฺระ กรุนา ต ปรมปวิตฺร ต กำเสฺตงฺ อญฺ ศฺรีราเชนฺ

๓ ทฺรวรฺมฺม ปนฺทวลฺ วฺระ ศาสน ต โขฺลญฺ วล สฺตุกฺ วุหฺ ชฺมหฺ โล

๔ ญฺ ศิขาศิว อุสฺร เทา สฺถาปนา ปฺรศสฺต อายฺ กมฺรเตงฺ ชค

๕ ตฺ ศิวปาท ปศฺจิม ต คิ ธรฺมฺมคุรุ ชฺนไท นุ ชนนิยไท นุ มฺรตา

๖ ญฺ ศฺรีนฤเปนฺทฺรวาลฺลภ ต ถฺวายฺ ชา วฺระราชธรฺมฺม ต กมฺรเตงฺ กำตฺวน อ

๗ ญฺ ศฺรีสูรฺยวรฺมฺมเทว ยุคปาตฺ นุ มฺรตาญฺ โขฺลญฺ ศฺรีอีศาน

๘ วรฺมฺม นุ มฺรตาญฺโขฺลญฺ ศฺรีราเชนฺทฺรปนฺทิต นุ มฺรตาญฺ โขฺลญฺ ศฺรีกฺษิตฺ ตินฺโทฺรป

๙ กาลฺป โขฺลญฺ วลจนฺหุร กฺรษาสฺ ปิ เปฺร มฺรตาญฺ โขฺลญฺ ศฺรีกฺษินฺตินฺโทฺรป

๑๐ กลฺป เทา สฺถาปนา ปฺรสสฺต อายฺ กมฺรเตงฺ ชคา (ตฺ) ศิวปาท มานฺ วฺระ

๑๑ กรุนา ต ปรมปวิตฺร ต โขฺลญฺ วล สฺตุกฺ โวฺละ ต ชฺมะ โลญฺ ศิขาศิว ปนฺทฺวล เปฺร

๑๒ ชิ เสฺนงฺ โภค วุทิ ปทิคะ วาตฺฉา ต เปฺร อายาตฺว ขฺญุ นุ จำนามฺ กำปิ มานฺ นา

๑๓ อายตฺว ต ไทยฺ ติ ต คิ ราช วฺระ ปาท สฺตาจฺ เทา ปรมวีรโลก คิ กาล โขฺลญฺ

๑๔ วล ต สฺวตฺ ชฺมะ โลญฺ ภทฺรวฺยาหิ นุ เตทมาทฺวิธิ มฺรตาญฺ ศฺรีนฤเปนฺทฺร วาลฺลภ อนฺน

๑๕ โมทปิ โชวฺ ภูมิ ไวฺรย สฺตุกฺโวฺละ ตปาทมูล กมฺรเตงฺ ชคาตฺตฺ โขฺลญฺ วล ต

๑๖ ชฺมะ โลณฺ ศฺรีธนณฺไจย โขฺลณฺ วล ต ชฺมะ โลณฺ หิยา โลณฺ วฺราหฺมา โลณฺ เศฺร

๑๗ ษฺฐ โลณฺ จำป โลณฺ ปิตฺ นุ กุเล อฺนกฺ ต อปาล เนะห นุ วารฺคฺค โขฺต โผงฺ สมฺยุต

๑๘ โผฺชวฺ ภูมิ ไวฺร ต โระห เนะห ต คิ กาล โอฺนะ คิ ตราป ภูมิ ติ โชวฺ โตยฺ ปุรฺวฺว

๑๙ ตราปฺ ตฺรวางฺ สฺรวานฺ โตยฺ ทกฺษิน ตราป อจฺเตก นา วฺระ ปนฺทฺวลฺ เถฺว ต ปาท

ด้านที่ ๒

๑ โตยฺ ปศฺจิม ตราปฺ สฺตุกฺ โตยฺ อุตฺตร ตราปฺ - คฺรางฺ ปริหาร ทฺรวฺย มนฺ โอยฺ ต อฺนกฺ ต เนะห

๒ เนะห ปิ โชวฺ ภูมิ ปฺราคฺ ลิงฺ ๑๐ มาส ลิงฺ ๑ วุทิ ๓ ปทิคะ ๗ ลิงฺ วุเธ ราช วิงฺ.....กฺ ๕ กฺรวาณฺ

๓ ๖ โชฺมลฺ ปรตฺ ๔ จนฺลยากฺ ๑๐๐ เยา ๑๐ ถฺมุร ๑๐๐ รฺวฺตา ๖ รงฺโก วฺตา กฺรปิ ๑ ชฺรวกฺ ๑ วเว ๓ สุรา เจะ ๑๒ เนะ คิ

๔ โอยฺ ปายฺ โอยฺ ทฺราวฺย ต อำปาล เนะห โชวฺ ภูมิ ใวฺรยฺ สฺตุกฺ โจฺล จตฺ สฺรุกฺ ทุกฺ จำนามฺ ลิะ ๔

๕ ปฺรติทิน โตยฺ เขฺนตฺ สงฺกฺร.....กำรฺมฺมามฺ จำรฺยฺยางฺ ถฺมิงฺ โถฺมงฺ ตำลุมฺ มฺวายฺ โตยฺ

๖ เขฺนงฺ ต ขฺญำ มนฺ ชฺวนฺ ต กำมฺรเตงฺ ชคาตฺ ใต โผฺควฺ ใต กำปาญฺ ใต กนฺเทสฺ ใต กำปิตฺ ใต วงฺยนฺ ใต.....

๗ ตำ ขฺทฺวาตฺ ใต กนฺเรนฺ ใต เถฺง ใต ปนฺโหมฺ ใต นโนมฺวฺ ใต เขฺทสฺ ใต กำวิตฺ ใต ถากฺ ใต ศฺรา

๘ ษฺต ใต ปโรงฺ ใต กทฺ ใต กำผฺขาวฺ ใต กนฺอิน ใต กำปุะ ใต กนฺโนะ ใต กิร ใต ล

๙ อปฺ ใต กนฺทนฺ ใต อฺคตฺ ใต ศฺราท ใต กนฺชปฺ ใต กสฺส ใต กำวิ โฆ วรฺมฺมทาส โฆ

๑๐ กญฺชา โฆ ศฺรี โฆ กนฺโทสฺ โฆ อฺนนฺต โฆ เถฺว โฆ กำวล โฆ โขฺมวฺ โฆ อุตฺตร โฆ ค

๑๑ นฺธ โฆ กนฺสานฺ โฆ วา โฆ วฺราหฺมา โฆ อินฺเทงฺ โฆ เสสานฺ โฆ กนฺธานฺ โฆ วเนนฺทฺร

๑๒ โฆ จตฺรามฺ โฆ อฺลนฺ โฆ นนฺท ทฺรวฺย มนฺ ชฺวนฺ ต กมฺรเตงฺ ชคาตฺ ตำมฺรฺย ๒ ค.....

๑๓ น ๒ ตฺรย โวฺนกฺ ๒ ปรากฺ.....ชฺยงฺ มาส ลิงฺ ๑ กฺรปิ ๖ ถาส ๒ วิทิทิปคำธ ๖ คิ.....

๑๔ ห ๒ โสฺวกฺ ๒ อามฺ ๒ ขฺญุ๋ วฺตา ๑๐ เนะ ขฺญุ๋ ต อำปาล เนะห ติ ทา วฺระ.....
กรุนา ปฺร

๑๕ สาท นุ มนฺ มาน นุ มานฺ นิย ใทย กาลฺปนา โฆย กฺรลารามฺ โนะ มนฺ โขฺลญฺ

๑๖ วล ต สฺวตฺ เถฺว อายาตฺว ต กฺวนฺ โขฺลญฺ วล ต สฺวตฺ ต โชฺม โลญฺ คิ ศิขา
ศิว นุ กฺวนฺ เจาวฺ

๑๗ โนะ คิ นา โขฺลญฺ วล ต สฺวตฺ สมาเป ขฺญุ๋ เนะ นุ คิ โระห เนะ เปฺร ปริ ปาล

๑๘ โนะ อฺนกฺ ลป ธรฺมฺม ต โระห เนะห ชามฺตฺ ทฺวาตฺรึศนรก ตราป จานฺทฺ
ราทิตฺย.....

คำแปล

ด้านที่ ๑

๑ มหาศักราช ๙๓๕ แรม ๔ ค่ำ เดือน ๕ วันพฤหัสบดี

๒ มีพระกรุณาบรมบพิตร กัมเสตงอัญ ศรีราเชนทรวรมัน

๓ รับสั่งเป็นพระบรมราชโองการแก่โขลญพลแห่งสตุกวุหะ ผู้มีนามว่า

๔ โลญ ศิขาศิวะ ผู้ประเสริฐให้ ไปสถาปนาหลักศิลาจารึก ที่พระกัมรเตงชคัต

๕ ศิวบาท ในทิศตะวันตก ที่ธรรมคุรุชนก ชนนี ร่วมกับมรตาญ

๖ ศรีนฤเปนทรวัลลภะ ถวายเป็นราชธรรม แก่กัมรเตง กัมตวน อัญ

๗ ศรีสูรยวรมเทวะ กับมรตาญโขลญ ศรีอีศานวรมัน

๘ มรตาญโขลญศรีราเชนทรบัณฑิต มรตาญโขลญศรีกษิตตินโทรปกัลปะ

๙ โขลญพลจันหุรกรษาส ให้มรตาญโขลญศรีกษินตินโทรปกัลปะ

๑๐ ไป ไปสถาปนาหลักศิลาจารึก ที่พระกัมรเตงชคัต ศิวบาท

๑๑ มีพระกรุณา พระบรมบพิตร แก่โขลญพล แห่งสตุกโวฺละ นามว่า โลญ ศิขา
ศิวะ รับสั่งให้

๑๒ คนชรา เขาสัตว์ โภคะ ตุ่ม กระโถน และเด็ก ซึ่งมีอยู่เดิม ให้ข้าพเจ้าดูแล

๑๓ อย่าให้คนอื่นดูแล เมื่อพระราชาเสด็จสู่บรมวีรโลก ตามกาลเวลา

๑๔ โขลญพลสวดชื่อภัทรวยาหิ กับเตทมาทวิธี ส่วนมรตาญศรีนฤเปนทร วัลลภ

๑๕ ยินดีซื้อที่ดิน ป่าสตุกโวฺละ ถวายแก่บาทมูลกัมรเตงชคัต ซึ่ง

๑๖ โขลญพลชื่อศรีธนัญไจย โขลญพลชื่อโลญหิยา โลญ พรหมา โลญ

๑๗ เศรษฐะ โลญจำปา โลญปิต และบุคคลในตระกูล กับพวกพ้องที่เดือดร้อน ทั้งหมด ร่วมกัน

๑๘ ซื้อที่ดิน ป่าเหล่านี้ที่เหลืออยู่ จนบรรจบกับที่ดิน ที่ซื้อไว้ก่อน ในทิศบูรพา

๑๙ ถึงตระพังสรวาน ทิศใต้ถึงอัจเตก ตามคำกราบทูลที่มีต่อพระบาท

ด้านที่ ๒

๑ ทิศตะวันตก ถึงหมู่บ้าน ทิศเหนือจด...คลัง ซึ่งบริหารทรัพย์ ที่มอบให้แก่ ประชาชน

๒ ผู้ซื้อที่ดิน ด้วยเงิน ๑๐ ตำลึง ทอง ๑ ตำลึง ตุ่ม ๓ กระโถน ๗ ตำลึง.....๕ กระวาน ๖

๓ วัวเพศเมีย ๔ ผ้าเนื้อหยาบ ๑๐๐ ผ้าเนื้อดี ๑๐ โค ๑๐๐ ชั้นข้าว ๖ กระบือ ๑ สุกร ๑ แพะ ๓ ไหสุรา ๑๒

๔ มอบข้าวสุก ทรัพย์ แก่กลุ่มชนผู้ซื้อที่ดิน ป่าสตุกวะโละ จัดเป็นหมู่บ้านให้ ถวายเครื่องบูชา ๔ ลิ

๕ ทุกวัน โดยข้างแรม.....คนงาน นักร้อง นักดนตรีดีด นักดนตรีตี คนงาน จำนวนหนึ่ง

๖ ส่วนข้างแรม ข้าทาสที่ถวายแก่พระกัมรเตงชคัตคือ ใตโผคว ใต กัมปาญ ใต กันเทส ใต กัมปิต ใต วังยัน ใต

๗ ตัมขทวาต ใต กันเรน ใต เถง ใต ปันโหม ใต โนนัมวะ ใต ขะเทส ใต กัมวิต ใต ถาก ใต ศราษตะ

๘ ใต ปะโรง ใต กัท ใต กัมผะขาว ใต กันอิน ใต กะปุ ใต กันโนะ ใต กีระ ใต ล

๙ มัป ใต กันทัน ใต อคัต ใต ศราท ใต กันชัป ใต กัสสะ ใต กัมวิ โฆ พรหมทาส โฆ

๑๐ กัญชา โฆ ศรี โฆ กันโทส โฆ อนันตะ โฆ เถว โฆ กัมพล โฆ อุตตร โฆ

๑๑ คันธะ โฆ กันสาน โฆ วา โฆ พรหมา โฆ อินเทง โฆ เสสาน โฆ กันธาน โฆ วเนนทร

๑๒ โฆ จัดราม โฆ อลัน โฆ นันทะ ทรัพย์ที่ถวายแก่พระกัมรเตงชคัต คือ ช้าง ๒

๑๓ กลุ่มคนงาน ๒ เงิน ๑ ชั่ง ทอง ๑ ตำลึง กระบือ ๖ ถาด ๒ ภาชนะ ประทีป หอม ๖

๑๔ ถาดใหญ่ ๒ เครื่องวัดระยะ ๒ ข้าทาสที่หมุนเวียน ๑๐ ข้าทาสที่น้อมรับ

๑๕ พระกรุณาประสาท ด้วยใจเคารพพร้อมกับคนอื่นๆ ได้สร่างโฆยกระลา รามนี้

๑๖ ซึ่งโชลญพลสวดได้สร้างให้แก่ บุตรโชลญพลสวดชื่อ โลญศิขาศิวะและบุตร หลาน

๑๗ เหล่านี้ โชลญพลสวด ปรารถนาให้ข้าทาสเหล่านี้ ทำหน้าที่ดูแลรักษา

๑๘ ส่วนประชาชน ผู้ขาดคุณธรรม จงไปเกิดในนรกทั้ง ๓๒ ตราบเท่าที่พระจันทร์ และพระอาทิตย์ ยังมีอยู่

คำจารึกปราสาทตาเมือนธม ๕ ศร.๑๖

ด้านที่ ๑

๑ สฺวาสฺติ ๙๔๒ ศก ปญฺจมี โรจ ศฺราวณ วุธวาร

๒ วฺระ กรุณา ปรมปวิตฺร คิ กำเสฺตงฺ ศฺรีชยสิงฺสวรฺมฺม

๓ ต ปนฺทฺวล วฺระ อาลกฺษณ ต วฺระ กำมฺรเตงฺ อญฺ กำเสฺตงฺ

๔ สภาปติ นา ตฺรีณิ ปเมฺร วฺระ สภา นุ วฺระ หรปาล เทา ส

๕ งฺโคล ภูมิ สิทฺธิปุรปิ โอยฺ ปฺรสาท ต เตงฺ ตฺวน ชฺมะ.....

๖ ปิตฺ เถฺว นา เถฺว จำนำ ต คิ วฺระ กมฺรเตงฺ อญฺ นา ตฺรีณิ ยุ

๗ คปตฺ นุ วฺระ กมฺรเตงฺ อญฺ สภาปติ เอก โท นุ วฺระ.....

๘ สงฺ สฺวต วฺระ ธรฺมฺมศาสฺตฺร ปนฺทฺวล วฺระ อาลกฺษณ ต

๙ โผ๋ โชฺลญฺ สฺวาย ต วฺระ สภา นุ ปฺรติหร เปฺร เทา สงฺโคล ต ภู

๑๐ มิ โนะ จุญ กำเสฺตงฺ ศฺรีราเชนฺทฺราทิตฺย ต มานฺ ปฺรมานฺ.....

๑๑ ปฺรสาญ โชฺลญ ตฺรวจ ราชการฺยฺย นุ ปฺรสาน.....

๑๒ .....ก นุ กุเล สฺตฺรี.....นุ จำมาสฺ อฺนก .....

๑๓ .....ต ภูมิ เนะ โอยฺ ปิ วฺระ สภา สงฺโคล .....

๑๔ .....ปูรฺวฺว โตยฺ ปศฺจิม โตยฺ.....

๑๕ .....นว .....ตฺต .....นา เถฺว จำนำ ต คิ เถฺลย .....มิ โนะ

๑๖ .....ตร ตฺราปฺ เค .....กำมฺรเตงฺ ชคตฺ ต

๑๗ ทุกฺ ต จำนตฺ โนะ ต เถฺว จำนำ เนะ .....จตุรฺมฺมาส ร

๑๘ งฺโก ลิะ ๔ ไทกรุตฺ .....ใตกำเสฺตงฺ ปสำ.....นุ ใต จ

๑๙ ปฺป ใต กำปูรฺ ใต อาทฺ ใต สาปฺ ใต กำไวยฺ ใต ล.....

ด้านที่ ๒

๑ ใต กำไว โสตฺ ใต กำเท ใต วีช ใตวฺยกฺ สิ สฺปี สิ มฺรกฺต

๒ สิ เขฺนตฺ สิ สฺวปฺ สิ ตนา วฺระ คิ ๔ ถาสฺ ปาท .....

๓ ลิงฺ .....นุ จำนำ ทฺรวฺย ต อำปาล เนะ ต มนฺ อญฺ ชฺวน ต กำมฺร

๔ เตงฺ ชคตฺ ศิวปาท ปศฺจิม อายตฺว ต เตงฺ ตฺวน หฺวร ต สำว

๕ วนฺธิ อญฺ ต ชฺมะ เตงฺ ปิตฺ เถฺว นุ ตฺวน เจา ต เตงฺ ต เตงฺ ปิตฺ เถฺว

๖ คิ นา อญฺ สมาเป คิ ต อาจฺ ปริปาล ปฺรทฺวน เทา นา

๗ กุเล อญฺ โผงฺ สฺยงฺ ต อญฺ โอยฺ ขฺญุำ มาส ปฺรากฺ เผฺนก สปฺ

๘ ปฺ โหงฺ วฺวำ อาจฺ ติ เสฺรงฺ การฺยฺเย นุ ขฺญุำ จำนำ นุ จนตฺ เนะห โนะ

๙ เค ต ปนฺหฺยาตฺ ขฺญุำ จำนำ ต เนะห โนะห เลงฺ กฺวน เจา เต

๑๐ งฺ ปิตฺ เถฺว นา นา อญฺ สมาเป เค โนะ เสฺวย นรก กา

๑๑ ลฺป โกตฺติ // ทฺราวฺย คิ โอยฺ ต ขฺญุำ มาส อฺนกฺ ต โอยฺ ภูมิปิ จ

๑๒ ตฺ วฺริหิปกฺษ ๗ วฺระ เตงฺฏปฺ เยา ๑๒ สฺลกฺ เยา ๔

๑๓ วฺระ รงฺโก ถฺว ๕ วเว //

๑๔ ศาเก นากฺษาวฺจิรนฺเธฺรน สฺฐานเว ศิวหาริเณ

๑๕ ศฺรามำ สหาสวาสิโค เหมรุปฺยนฺททาติ ยะ //

๑๖ สศฺศฺรี กฤตชฺญ วิเขฺยะ ขฺยาโต ธรฺมฺมนวรฺมฺมณามฺ

๑๗ ศฺรี สูรฺยฺยวรฺมฺมนุปโต โธตภกฺติ วิศุทฺธธิะ //

๑๘ .....มหาโกฏิ สำหารา ตฺ กาลฺปนา เยน ลุปฺยเต

๑๙ ส คจฺฉตุ มหาโฆรำ ปารรฺถำ สหวานฺธไวะ

ด้านที่ ๓

๑ .....ทิเศ ตสฺย ปตฺนิยา .....ติปาลยาตฺ

๒ กาลฺปนำ ตตฺปรำ ยสฺยาะ ปุตฺร.....ตา ปุนะ //

คำแปล

ด้านที่ ๑

๑ ขอความสวัสดีจงมี ศักราช ๙๔๒ แรม ๕ ค่ำ เดือน ๙ วันพุธ

๒ พระกรุณาบรมบพิตร คือกัมเสตง ศรีชยสิงสวรมัน

๓ ประกาศพระอาลักษณ์แก่พระกัมรเตงอัญ กัมเสตง

๔ สภาบดี ชั้นตรี ให้ติดตามรับใช้พระสภากับพระหรปาลไป

๕ ปักหลักเขตที่ดินสิทธิปุระ เพื่อพระราชทานเป็นของกำนัลแก่เตงตวน

๖ นามว่าปิตเถวฺ ที่ทำงานประจำกับพระกัมรเตงอัญ ชั้นตรี

๗ ร่วมกับพระกัมรเตงอัญสภาบดี ชั้นเอก ชั้นโท และพระ.....

๘ (ให้) ตั้งสาธยายพระธรรมศาสตร์ประกาศพระอาลักษณ์

๙ แก่โขลญสวายทั้งปวงที่พระสภาและปรติหระให้ไปปักเขต

๑๐ ที่ดินครั้งนี้ (ให้) เอาใจใส่งาน กัมเสตง ศรีราเชนทราทิตยซึ่งได้รับที่ดิน

๑๑ ร่วมกับโขลญผู้ตรวจราชการตามความเหมาะสม

๑๒ .....สตรีที่เป็นญาติ .....และประชาชน

๑๓ .....ที่ดินนี้ ให้พระสภา ปักหลักเขต.....

๑๔ .....ทิศตะวันออก โดย ทิศตะวันตก โดย.....

๑๕ .....ทำหน้าที่ประจำที่ เถลย.....นี้

๑๖ .....ตราบ.....กัมรเตง ชคัต

๑๗ ผู้ดูแลศาสนสถานนี้ ให้ทำการถวายประจำคือ ถั่วจตุรมาส

๑๘ ข้าวสาร ๔ ลิ และอื่นๆ ใตกัมเสตง พร้อมกับ.....ใตจัป

๑๙ ใตกัมปูร ใตอาท ใตสาป ใตกัมไวย ใตล.....

ด้านที่ ๒

๑ ใตกัมใวโสต ใตกัมเทง ใตพีช ใตวยัก สิสปี สิมรักตะ

๒ สิเขนต สิสวัป สิตนา เครื่องบูชา ๔ ถาส บาท.....ตำลึง

๓-๔ ถวายทรัพย์รวมกับสิ่งเหล่านี้ ที่ข้าพเจ้าถวายแก่กัมรเตงชคัตศิวบาทในทิศตะวันตกซึ่งขึ้นต่อเตงตวนหวร

๕ ร่วมกับข้าพเจ้าผู้ชื่อว่า เตงปิตเถฺว และตวนผู้เป็นหลานแห่งเตงขอเตงปิตเถฺว

๖ ซึ่งข้าพเจ้าปรารถนาให้ไปดูแลญาติข้าพเจ้าทั้งปวงที่ยังอยู่ ตั้งแต่บัดนี้ไป

๗ ข้าพเจ้าได้ให้ข้าทาส ทอง เงิน ที่แบ่งเป็นส่วนๆ ทั้งหมด

๘ ยกเว้นคนงานที่เป็นโรคผิวหนัง และข้าทาสที่อยู่ประจำเทวสถานนี้

๙ ซึ่งพวกเขายุยงให้ข้าทาสที่อยู่ประจำเหล่านี้ กระด้างกระเดื่องต่อบุตรหลานของเตงปิตเถฺว ข้าพเจ้าจึงปรารถนาให้พวกเขา ตกนรก

๑๐ ชั่วโกฏิกัลป์// ทรัพย์ที่ให้คือ ข้าทาส ทอง บุคคล ที่ดิน

๑๑ ข้าวเปลือกประจำปักษ์ ๗ วระเตงฏัป ๑๒ เยา สลัก ๔ เยา

๑๒ ข้าวสาร.....แพะ ๕ //

๑๓-๑๔ พระองค์ผู้อยู่ด้วยความร่าเริง ได้ประทานเงินทองที่บรรจุในฐานพระศิวะอันมั่นคง โดยทรงไว้ซึ่งกาลยาวนานในดวงตาทั้งสอง (ตราบเท่าพระจันทร์และพระอาทิตย์ดำรงอยู่)

๑๕-๑๖ พระองค์ผู้ปรากฏด้วยเครื่องป้องกันคือคุณธรรม ผู้มีความภักดีที่ชำระแล้ว ได้ประกาศอุปการคุณของพระศรี ด้วยความบริสุทธิ์จึงได้รับพระนามว่าศรีสูรยวรมัน

๑๗-๑๘ ขอผู้ทำลายฐานที่ก่อไว้นี้ พร้อมกับญาติพวกพ้องทั้งปวงจงตกนรก ขุมที่ลึกที่สุด สิ้นกาล.....มหาโกฏิ

ด้านที่ ๓

๑-๒ .....ในทิศ.....บุตรของนาง.....พร้อมด้วยภรรยาของเขาพึงรักษาฐานนั้น ให้มั่นคงต่อไปอีก

คำจารึกปราสาทตาเมือนธม ๓ สร.๑๐

ด้านที่ ๑

๑-๘ ชำรุดทั้งหมด

๙ .....ยสฺย.....

๑๐ .....ศิวสฺย.....

๑๑ .....ยสฺย.....สุภำ.....หฤทย.....

๑๒ .....ส นานานฺ ทตฺตกา กุลำ ...กาะ ลิ...จรฺยฺย ศิขรไกลาส.....

๑๓ .....ทาสาทีนิ ธนานิ เย ปรนฺติ ปาปหฤทยาะ นาศยนฺตฺย วศิ.....

๑๔ .....วุตฺยิตา โศจริเต กิงฺกไรรจฺยมานา ...ทินฺทุ ทโทฺรก

๑๕ .....ทฺวยนฺติ.....ตสฺย.....

๑๖ .....ยชฺญ.....

๑๗ .....ทฺรวฺย ต ไท ติมานฺ โสตฺ สฺรุกฺ เสฺรจฺ นา คิ ต นุ ทาส มนฺ กลฺปนา อายฺ

๑๘ .....ลงฺคายฺ .....ต มานฺ ติ อฺนกฺ .....กำปิตฺ .....ล.....เจฺรฺยงฺ

๑๙ .....จุ ...ยสิตฺ เจฺรฺยง โสตฺ ก.....ตตงฺ มนฺ กลฺป

๒๐ .....โจฺปงฺ .....เสฺตงฺ.....ต มานฺ วฺยตฺ

๒๑ กนฺโส กนฺเห นุ .....

๒๒ .....เงฺก.....กำปิตฺ ขฺญุำ นิรโท ต ทาส มโนรห ปุรฺวฺว.....ณ กญฺโฉกฺ ต

๒๓ กำเสฺตงฺ กนฺตุ ทฤปฺต มานฺ ต วฺยตฺ โสตฺ ปนฺลสฺ สิทฺธิ.....

(K376)

ด้านที่ ๒

๑ .....

๒ .....กนฺเทงฺ .....กำเวฺรา อุตฺปลกฤสฺ ต .....

๓ .....กนฺเทงฺ โสตฺ กนฺอสฺ กำปิตฺ .....มยญฺ มลยา กนฺ.....

๔ .....กฤษฺณเทวี.....วฺระ กลฺปกฤษฺณางฺคี กนฺโส สมาปฺตา

๕ .....อายฺ สฺรุกฺ มโสตฺ โสตฺ เนา อฺนกฺ ต มานฺ คิ โนะ สฺรุกฺ สฺยงฺ ติ กลฺป โอยฺ โวฺลกฺ

๖ .....ปฺรธาน เนะ .....ส มนฺ ชฺวนฺ ปุโรหิเต คิ นา สฺวตนฺตฺร คิ กลฺป นา.....

๗ .....จรณามฺวุช ไน ปฺรธาน เนะ กลฺปนา ต กฤตฺกฤตฺย โวฺวำ ชาปิ โหจฺ เจฺรนฺ

๘ .....อรฺถ มานฺ อญ นิเวทน โวฺวำ ชาปิ โยกฺ นุ จำเมฺรนฺ โอยฺ อรฺถ ไท .....

๙ .....โขฺลญ วล ต โขฺลญ รุงฺจางฺ นุ โขฺลญ วล ต โขฺลญ คฺมาลฺล ยุคปตฺ นุ ปาทมูล กำ

๑๐ มฺรเตงฺ ศิวโลก อายฺ ต ลิจฺลาจฺ ปิ ทุกฺ จฺวลฺ ต ปฺรศสฺต จำนำ สใมา..... กลฺปณา ยชฺญ ลิะ วฺยรฺ โตยฺ

๑๑ .....ขญำ สิ ฤคาปฺ ไต กำไว สิ เฤลำ สิ อานฺติสฺ ไต สงฺเกาวฺ ติ ชา หฺนวี ไต ศาช .....ไต ลปฺ เว.....

๑๒ .....ไต ผฺตฺยกฺ สิ กำปิตฺ ไต ปรปฺ สิ กำไว ไต ภทฺร ไต โฉฺปงฺ ไต ภาว สิ กำวฺระ สิ

๑๓ .....อายฺ ติ ลิจฺลาจฺ วฺวำ อาจฺ ติ มานฺ ต กฺวนฺ เจาวฺ มฺวายฺ .....รฺยฺย นุวฺ.....

๑๔ .....ยาวศฺจตุรฺมฺมุโข วฺรหฺมา วิษฺณุรฺยฺยาวศฺจตุรฺภุชะ ตาวตฺตฺริโลจนศฺ ศมฺโภะ ยาวตฺสฺวารฺคฺเค วสนฺติ เต

๑๕ ยาวศฺจตุรฺมฺมุโข วฺรหฺมา วิษฺณุรฺยฺยาวศฺจตุรฺภุชะ ตาวตฺตฺริโลจนศฺศมฺโภะ ยาวตฺ นรกทุชิตะ

คำแปลเฉพาะด้านที่ ๒

๑ .....

๒ .....กันเทง.....กัมเพรา มีดอกบัวเล็กๆ .....

๓ .....กันเทงอีกคนหนึ่ง กันอัส กัมปิต .....มะละยา.....

๔ .....พระกฤษณะเทวี .....พระกัลปกฤษณางคี ผู้ถึงพร้อมด้วยความงาม

๕ .....ที่หมู่บ้านมะโสสอีกแห่งหนึ่ง ประชาชนที่อยู่ในหมู่บ้านนี้มาแต่เดิมได้ให้งาช้าง

๖ .....ผู้เป็นประธานนี้ .....ให้ปุโรหิตที่อยู่ภายใต้การบังคับบัญชา สร้าง

๗ .....พระจรณามวุชะ (พระผู้มีดอกบัวในพระบาท) ใน (ปราสาท) ที่เป็นประธานนี้ แล้วกระทำ บุณยกรรมวิธี อย่าให้เสื่อมลง แต่ให้เจริญขึ้น

๘ .....ประโยชน์ที่ข้าพเจ้ากราบทูลนี้ อย่าได้เปลี่ยนแปลง เป็นบุณยกรรมวิธีที่ให้ประโยชน์แก่ผู้อื่น

๙ .....โขลญพล โขลญรุงจาง และโขลญพล โขลญคะมาล ร่วมกับพระบาทกัมรเตง

๑๐ ศิวโลก ที่ลิจลาจ (พื้นที่ลุ่ม) มีกระแสรับสั่งให้ถวายเครื่องบูชา ๒ ละ

๑๑ พร้อมด้วยข้าทาสคือ สิ ถะคาบ ไต กัมไว สิ เถลิง สิ อันติส ไต สังเกาว์ ซึ่งเป็นหนวี (ผู้ลึกลับ นักขโมย) ไต ศาช.....ไต ลับเว.....

๑๒ .....ไต ผะเตียก สิ กัมปิต ไต ปรับ สิ กัมไว ไต ภัทร ไต โฉปง ไต ภาวะ สิ กัมพระ สิ .....

๑๓ .....ที่ลิจลาจ อย่าให้มีลูกหลานทั้งสอง.....

๑๔-๑๕ พวกเขาจงเสวยสุขในสวรรค์ ตราบเท่าที่พระพรหมยังมี ๔ หน้า พระวิษณุมี ๔ แขน และพระศิวะมี ๓ ตา พวกเขาจงเสวยทุกข์ในนรก ตราบเท่าที่พระพรหมยังมี ๔ หน้า พระวิษณุมี ๔ แขน และพระศิวะมี ๓ ตา